

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀ**

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ

ԵՆԹԱԿԱՅՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՎԵՃԸ ԼՈՒԾԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

27 դեկտեմբերի 2022 թվական

ք. Երևան

ուսումնասիրելով ըստ դիմումի՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարության՝ Միքայել Մկրտչյանի կուտակային կենսաթոշակային հաշվում հաշվառված փայերն անժառանգ լինելու իրավաբանական փաստը հաստատելու պահանջի մասին թիվ ՀԿԴ/0072/02/22 (ԵԴ/24582/02/22) քաղաքացիական գործի ենթակայությունը որոշելու նպատակով այն Վճռաբեկ դատարանի նախագահին ուղարկելու վերաբերյալ ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանի՝ 2022 թվականի դեկտեմբերի 16-ի որոշումը,

Պ Ա Ր Զ Ե Ց Ի

Գործի դատավարական նախապատմությունը.

1. ՀՀ ֆինանսների նախարարությունը (այսուհետ նաև՝ Դիմող) 2022 թվականի մայիսի 16-ին դիմում է ներկայացրել Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան՝ պահանջելով հաստատել Միքայել Մկրտչյանի կուտակային կենսաթոշակային հաշվում հաշվառված փայերն անժառանգ լինելու իրավաբանական փաստը:

2. Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանի՝ 2022 թվականի մայիսի 30-ի որոշմամբ դիմումն ընդունվել է վարույթ:

Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանի՝ 2022 թվականի նոյեմբերի 30-ի որոշմամբ քաղաքացիական գործը հաճնվել է ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանի քննությանը:

3. 2022 թվականի դեկտեմբերի 12-ին թիվ ԵԴ/24582/02/22 քաղաքացիական գործը ստացվել է ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանում, որին շնորհվել է ՀԿԴ/0072/02/22 համարը:

Հակակոռուպցիոն դատարանի՝ 2022 թվականի դեկտեմբերի 16-ի որոշմամբ քաղաքացիական գործի ենթակայությունը որոշելու նպատակով այն ուղարկվել է ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի նախագահին:

4. Գործը ՀՀ Վճռաբեկ դատարանում ստացվել է 2022 թվականի դեկտեմբերի 20-ին:

Ենթակայության վերաբերյալ վեճի լուծման համար էական նշանակություն ունեցող փաստական հանգամանքները.

5. Հղում կատարելով «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» ՀՀ սահմանադրական օրենքի 24-րդ հոդվածի 3-րդ մասին, 2021 թվականի ապրիլի 14-ին ընդունված՝ ««Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» թիվ ՀՕ-331-Ն ՀՀ սահմանադրական օրենքի 19-րդ հոդվածի 23-րդ և 24-րդ մասերին, ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 18-րդ հոդվածի 1-ին մասին, 25-րդ հոդվածի 3.1-րդ մասին՝ Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանը 2022 թվականի նոյեմբերի 30-ի որոշմամբ քաղաքացիական գործն ըստ ենթակայության ուղարկել է հակակոռուպցիոն դատարան՝ այն պատճառաբանությամբ, որ *«[Գ]ործը հակակոռուպցիոն դատարանին հանձնելու համար էական են հանդիսանում հետևյալ պայմանների միաժամանակյա առկայությունը՝*

1) ընդհանուր իրավասության դատարանի վարույթում է գտնվում քաղաքացիական գործ՝ հետևյալ հայցապահանջներից որևէ մեկով, այն է՝

- պետության գույքային շահերի պաշտպանության պահանջ,

- պետության ոչ գույքային շահերի պաշտպանության պահանջ,

- «Ապօրինի ծագում ունեցող գույքի բռնագանձման մասին» օրենքի հիման վրա գույքի բռնագանձման պահանջ:

2) սրեղծված է հակակոռուպցիոն դափարանը.

3) ընդհանուր իրավասության դափարանը իր վարույթում գրնոող գործով անցում չի կատարել դափարանության փուլ:

Դափարանն արձանագրում է, որ թիվ ԵԴ/24582/02/22 քաղաքացիական գործի պարագայում առկա են բոլոր երեք պայմանները, մասնավորապես՝

(...) այն ներկայացվել է ի կատարումն «Կուրակային կոնսաթոշակի մասին» ՀՀ օրենքի (այսուհետ՝ նաև Օրենքով) 57-րդ հոդվածի 7-րդ մասի, որի համաձայն՝ եթե մահացած մասնակիցը չունի ժառանգ, կամ եթե մասնակցի մահվան օրվանից 3 տարվա ընթացքում ժառանգներից ոչ մեկը դիմում չի ներկայացրել մասնակիցների ռեեստրը վարողին մահացածի փայերը որպես օրինական ժառանգի սեփականություն ընդունելու մասին, ապա մասնակիցների ռեեստրը վարողը պարտավոր է այդ մասին գրավոր տեղեկացնել Հայաստանի Հանրապետության կառավարության ֆինանսական ոլորտի պետական լիազորված մարմին: Մահացած մասնակցին պարկանող փայերը մասնակցի մահվանից 3 տարի հետո Հայաստանի Հանրապետության կառավարության ֆինանսական ոլորտի պետական լիազորված մարմնի դիմումի հիման վրա դատական կարգով կարող են ճանաչվել անժառանգ: Անժառանգ ճանաչված փայերը մարվում են մասնակիցների ռեեստրը վարողի կողմից, և ձևավորված դրամական միջոցները փոխանցվում են Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե:

(...) ՀՀ ֆինանսների նախարարությունը հանդիսանում է կուրակային կենսաթոշակային հաշվում անժառանգ փայերը պետական սեփականությանն ուղղելու գործընթացն իրականացնող մարմինը, որի շրջանակներում իրականացնում է պետության գույքային շահերի պաշտպանությունը: Ընդ որում, Դափարանը հաշվի առնելով շահերի պաշտպանության եղանակները՝ հայցադիմում կամ դիմում ներկայացնելու միջոցով, գրնում է, որ ՀՀ դատական օրենսգրքի 24-րդ հոդվածի 3-րդ մասում կիրառված «հայց» տերմինը չի կարող մեկնաբանվել որպես պետության շահերի պաշտպանությունը միայն հայցադիմումում ներկայացնելու միջոցով կամ հայցային վարույթի շրջանակներում

պաշտպանելու հնարավորություն, որի արդյունքում Դատարանը գտնում է, որ ներկայացված դիմումի քննությունը ենթակա է հակակոռուպցիոն դատարանին»¹:

6. Հղում կատարելով «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» ՀՀ սահմանադրական օրենքի 2-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 3-րդ կետին, 24-րդ հոդվածի 3-րդ մասին, ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասին, 41-րդ հոդվածի 1-ին և 3-րդ մասերին, «Դատախազության մասին» ՀՀ օրենքի 29-րդ հոդվածի 2-րդ մասին՝ Հակակոռուպցիոն դատարանը 2022 թվականի դեկտեմբերի 16-ի որոշմամբ գտել է, որ սույն գործը ենթակա է Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանին և այդ առնչությամբ դիմել է Վճարել դատարանի նախագահին՝ նշելով հետևյալը. «*[Պ]ետության շահերի պաշտպանության հայց ներկայացնելու իրավասություն ունեն բացառապես պետական մարմինները: Դատախազն այդպիսի հայց կարող է ներկայացնել միայն օրենքով նախատեսված դեպքերում, ինչը պայմանավորված է վերջինիս հարույկ սահմանադրաիրավական կարգավիճակով: Բացի թվարկված սուբյեկտներից՝ քաղաքացիադատարանական որևէ այլ սուբյեկտ չի կարող ներկայացնել պետության շահերի պաշտպանության հայց: Եշվածը բխում է ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասի իրավակարգավորման տրամաբանությունից, ըստ որի՝ քաղաքացիական դատավարության կարգով իրավունքների պաշտպանության հայցով դատարան կարող է դիմել ենթադրաբար խախտված կամ վիճարկվող իրավունքի իրավարերը, որը պետության պարագայում կարող է իրականացվել միայն պետական մարմինների միջոցով:*

(...) [Օ]րենսդրի կամքն ուղղված է եղել նրան, որ Հակակոռուպցիոն դատարանում պետք է քննվեն դատախազության կողմից ներկայացված պետության գույքային և ոչ գույքային շահերի պաշտպանության և ապօրինի ծագում ունեցող գույքի բռնագանձման հայցերը, որոնց քննության համար էլ բավարար է համարվել 5 քաղաքացիական մասնագիրացման դարավորի թվաքանակը՝ նաև նկարի ունենալով, որ Հակակոռուպցիոն դատարանի դատական տարածքը Հայաստանի Հանրապետության ողջ տարածքն է:

(...) Հակակոռուպցիոն դատարանին ենթակա են դատախազության կողմից հարուցված պետության գույքային և ոչ գույքային շահերի պաշտպանության հայցերը:

¹ Տե՛ս քաղաքացիական գործը, թերթեր 35-36:

(...) [Դ]ատարանը գրնում է, որ ՀՀ ֆինանսների նախարարության կողմից ներկայացված իրավաբանական նշանակություն ունեցող փաստի հաստատման վերաբերյալ դիմումը չի կարող որակվել որպես պետության գույքային շահի պաշտպանության վերաբերյալ հայց և ըստ այդմ՝ ենթակա չէ քննության ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանում հերկյալ պատճառարանությամբ:

ա) ներկայացված է իրավաբանական նշանակություն ունեցող փաստի հաստատման մասին դիմում, որը ենթակա է քննության հարուկ վարույթի կարգով, մինչդեռ Հակակոռուպցիոն դատարանում ենթակա են քննության հայցային վարույթի կարգով հարուցված՝ պետության գույքային և ոչ գույքային շահերի պաշտպանության վերաբերյալ հայցերը,

բ) դիմումի առարկան կուրակային կենսաթոշակային հաշվում հաշվառված փայերն անժառանգ լինելու փաստի հաստատումն է, այլ ոչ թե պետության գույքային շահի պաշտպանության կապակցությամբ հարուցված իրավական վեճը,

գ) դիմումը ներկայացված է ՀՀ ֆինանսների նախարարության կողմից:

Վերոգրյալի հաշվառմամբ Դատարանը գրնում է, որ ներկայացված դիմումը պետության գույքային շահի պաշտպանության վերաբերյալ հայց չէ, ենթակա չէ քննության ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանում, հերկարար բացակայել է գործը ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանին հանձնելու ենթակայության նախապայմանը²:

Վճռաբեկ դատարանի նախագահի պատճառարանությունները և եզրահանգումը.

7. Սույն գործով Վճռաբեկ դատարանի նախագահի առջև բարձրացված իրավական հարցը հետևյալն է. հիմնավոր է արդյոք ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանի հերկությունն այն մասին, որ թիվ ՀԿԴ/0072/02/22 (ԵԴ/24582/02/22) քաղաքացիական գործն ըստ դիմումի՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարության՝ Միքայել Մկրտչյանի կուրակային կենսաթոշակային հաշվում հաշվառված փայերն անժառանգ լինելու իրավաբանական փաստը հաստատելու պահանջի մասին, ենթակա է Երևան քաղաքի առաջին արյանի ընդհանուր իրավասության դատարանին:

² Տե՛ս քաղաքացիական գործը, թերթեր 41-50:

8. «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» ՀՀ սահմանադրական օրենքի 2-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 3-րդ կետի համաձայն՝ *«Մասնագիտացված դատարաններն են՝ (...) հակակոռուպցիոն դատարանը»:*

«Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» ՀՀ սահմանադրական օրենքի 24-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ *«Հակակոռուպցիոն դատարանին են ենթակա (...) քաղաքացիական դատավարության կարգով պետության գույքային և ոչ գույքային շահերի պաշտպանության հայցերով և «Ապօրինի ծագում ունեցող գույքի բռնագանձման մասին» օրենքի հիման վրա գույքի բռնագանձման հայցերով հարուցված քաղաքացիական գործերը (...):»:*

9. Սույն որոշման նախորդ կետում վկայակոչված իրավական նորմերի վերլուծությունից հետևում է, որ հակակոռուպցիոն դատարանին ենթակա քաղաքացիական գործերն են՝ քաղաքացիական դատավարության կարգով պետության գույքային և ոչ գույքային շահերի պաշտպանությանն ուղղված հայցերով և «Ապօրինի ծագում ունեցող գույքի բռնագանձման մասին» ՀՀ օրենքի հիման վրա գույքի բռնագանձման հայցերով հարուցված քաղաքացիական գործերը: Նշվածը հիմք է տալիս փաստելու, որ օրենսդիրը հակակոռուպցիոն դատարանի ենթակայությանն է վերապահել ոչ թե այն գործերը, որոնք **առնչվում են պետության գույքային և ոչ գույքային շահերին**, այլ այն հայցերով գործերը, որոնք **ուղղված են այդ շահերի պաշտպանությանը**: Այսինքն՝ հակակոռուպցիոն դատարանի ենթակայական իրավագործությունը սահմանափակված է **պետության գույքային և ոչ գույքային շահերի պաշտպանությանն ուղղված հայցերի** քննությամբ: Հարկ է նաև նշել, որ այս մոտեցումը բխում է 2021 թվականի ապրիլի 14-ին ընդունված՝ ««Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» թիվ ՀՕ-331-Ն ՀՀ սահմանադրական օրենքի նախագծի ընդունման հիմնավորումներից, համաձայն որոնց, օրենսդիրը հակակոռուպցիոն դատարանին օժտել է մասնագիտացված դատարանի կարգավիճակով և ըստ այդմ՝ նախատեսել այդ դատարանի քննությանը ենթակա քաղաքացիաիրավական վեճերի սահմանափակ շրջանակ³:

³ Տե՛ս 2021 թվականի ապրիլի 14-ին ընդունված՝ ««Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» թիվ ՀՕ-331-Ն ՀՀ սահմանադրական օրենքի նախագծի հիմնավորումները՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական կայքէջում հետևյալ հղմամբ՝ http://www.parliament.am/draftreading_docs7/K-785_DR2.pdf

Բացի այդ, նույն օրենքի հիմնավորումներից հետևում է, որ ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանի դատավորների թվակազմը սահմանելիս (5 դատավոր), հիմք են ընդունվել ՀՀ գլխավոր դատախազության ապօրինի ծագում ունեցող գույքի բռնագանձման գործերով վարչության կողմից կատարված ուսումնասիրությունների և դատախազների կողմից դատարաններ ներկայացված՝ պետական շահերի պաշտպանության հայցերի վերաբերյալ վիճակագրական տվյալները: Նշվածը հիմք է տալիս հետևություն անելու, որ օրենսդրի նպատակն է եղել **հակակոռուպցիոն դատարանի ենթակայությանը վերապահել պետության գույքային և ոչ գույքային շահերի պաշտպանությանն ուղղված հայցերի քննությունը, որոնք ներկայացվել են ՀՀ դատախազության կողմից**⁴:

10. Սույն քաղաքացիական գործի նյութերի ուսումնասիրությունից հետևում է, որ.

- ՀՀ ֆինանսների նախարարությունը Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան է ներկայացրել դիմում՝ Միքայել Մկրտչյանի կուտակային կենսաթոշակային հաշվում հաշվառված փայերն անժառանգ լինելու իրավաբանական փաստը հաստատելու պահանջի մասին⁵, որը Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանի՝ 2022 թվականի մայիսի 30-ի որոշմամբ ընդունվել է վարույթ⁶,

- հղում կատարելով «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» ՀՀ սահմանադրական օրենքի 24-րդ հոդվածի 3-րդ մասին, 2021 թվականի ապրիլի 14-ին ընդունված՝ ««Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» թիվ ՀՕ-331-Ն ՀՀ սահմանադրական օրենքի 19-րդ հոդվածի 23-րդ և 24-րդ մասերին, ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 25-րդ հոդվածի 3.1-րդ մասին՝ Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանը 2022 թվականի նոյեմբերի 30-ի որոշմամբ քաղաքացիական գործն ըստ ենթակայության ուղարկել է ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարան՝ այն պատճառաբանությամբ, որ սույն գործով ՀՀ ֆինանսների նախարարությունը հանդիսանում է կուտակային կենսաթոշակային հաշվում անժառանգ փայերը պետական սեփականությանն ուղղելու գործընթացն իրականացնող մարմինը, որի շրջանակներում

⁴ Տե՛ս նույն տեղում:

⁵ Տե՛ս սույն որոշման 1-ին կետը:

⁶ Տե՛ս սույն որոշման 2-րդ կետը:

իրականացնում է պետության գույքային շահերի պաշտպանություն, ուստի ներկայացված դիմումի քննությունը ենթակա է հակակոռուպցիոն դատարանին⁷,

- հղում կատարելով «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» ՀՀ սահմանադրական օրենքի 24-րդ հոդվածի 3-րդ մասին, ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասին, 41-րդ հոդվածի 1-ին և 3-րդ մասերին, «Դատախազության մասին» ՀՀ օրենքի 29-րդ հոդվածի 2-րդ մասին՝ ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանը 2022 թվականի դեկտեմբերի 16-ի որոշմամբ գտել է, որ սույն գործը ենթակա է Երևան քաղաքի առաջին աստիճանի ընդհանուր իրավասության դատարանին՝ նշելով, որ ներկայացված դիմումը չի կարող որակվել որպես պետության գույքային շահի պաշտպանության վերաբերյալ հայց՝ այն պատճառաբանությամբ, որ. ա) ներկայացված է իրավաբանական նշանակություն ունեցող փաստի հաստատման մասին դիմում, որը ենթակա է քննության հատուկ վարույթի կարգով, մինչդեռ հակակոռուպցիոն դատարանում ենթակա են քննության հայցային վարույթի կարգով հարուցված՝ պետության գույքային և ոչ գույքային շահերի պաշտպանության վերաբերյալ հայցերը, բ) դիմումի առարկան կուտակային կենսաթոշակային հաշվում հաշվառված փայերն անժառանգ լինելու փաստի հաստատումն է, այլ ոչ թե պետության գույքային շահի պաշտպանության կապակցությամբ հարուցված իրավական վեճը, գ) դիմումը ներկայացված է ՀՀ ֆինանսների նախարարության կողմից⁸:

11. Նախորդ կետում մեջբերված փաստական հանգամանքները գնահատելով սույն որոշման 8-9-րդ կետերում վկայակոչված իրավադրույթների և արտահայտված իրավական դիրքորոշումների լույսի ներքո՝ հարկ է նկատել, որ սույն գործով Երևան քաղաքի առաջին աստիճանի ընդհանուր իրավասության դատարան դիմում է ներկայացվել ՀՀ ֆինանսների նախարարության կողմից, ընդ որում՝ այն ներկայացվել է Միքայել Մկրտչյանի կուտակային կենսաթոշակային հաշվում հաշվառված փայերն անժառանգ լինելու իրավաբանական փաստը հաստատելու պահանջով: Այսինքն՝ դիմումի առարկան կազմում է իրավաբանական նշանակություն ունեցող փաստի հաստատումը, որը թեև կարող է նաև առնչվել պետության գույքային և ոչ գույքային շահերին, սակայն ուղղակիորեն միտված չէ այդ շահերի պաշտպանությանը: Այլ կերպ, դիմումի առարկան չի հետապնդում հանրային

⁷ Տե՛ս սույն որոշման 5-րդ կետը:

⁸ Տե՛ս սույն որոշման 6-րդ կետը:

շահի պաշտպանության նպատակ, որն օրենսդրի կողմից նախատեսվել է որպես ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանի կողմից գործերի քննության նախապայման: Բացի այդ, հարկ է փաստել, որ իրավաբանական փաստը հաստատելու մասին դիմումը ենթակա է քննության հատուկ վարույթի կարգով, մինչդեռ հակակոռուպցիոն դատարանում ենթակա են քննության հայցային վարույթի կարգով հարուցված՝ պետության գույքային և ոչ գույքային շահերի պաշտպանությանն ուղղված հայցերը:

12. Վերը շարադրվածը հիմք է տալիս փաստելու, որ ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանի հետևությունն այն մասին, որ թիվ ՀԿԴ/0072/02/22 (ԵԴ/24582/02/22) քաղաքացիական գործն ըստ դիմումի՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարության՝ Միքայել Մկրտչյանի կուտակային կենսաթոշակային հաշվում հաշվառված փայերն անժառանգ լինելու իրավաբանական փաստը հաստատելու պահանջի մասին, ենթակա է Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանին, հիմնավոր է:

13. Վերոգրյալի հիման վրա, գտնում եմ, որ ՀՀ ֆինանսների նախարարության դիմումի հիման վրա հարուցված թիվ ՀԿԴ/0072/02/22 (ԵԴ/24582/02/22) քաղաքացիական գործը ենթակա է Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանի քննությանը:

Հիմք ընդունելով վերոշարադրյալը և ղեկավարվելով ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 26-րդ հոդվածով՝

Ո Ր Ո Շ Ե Ց Ի

թիվ ՀԿԴ/0072/02/22 (ԵԴ/24582/02/22) քաղաքացիական գործը՝ ըստ դիմումի ՀՀ ֆինանսների նախարարության՝ Միքայել Մկրտչյանի կուտակային կենսաթոշակային հաշվում հաշվառված փայերն անժառանգ լինելու իրավաբանական փաստը հաստատելու մասին, ենթակա է Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանին:

ԼԻԼԻԹ ԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆ